

ПРИРУЧНИК О МОБИЛНОСТИ СТУДЕНАТА

О ПРИРУЧНИКУ

Према подацима истраживања на тему Мобилност студената земаља Западног Балкана које је 2008. године спровела Фондација краља Бодуана из Белгије (King Baudouin Foundation), свега око 3,4% студентске популације у Србији је упознато са европским програмима мобилности (са Erasmus, односно Erasmus Mundus програмом).

С циљем повећања информисаности студената о разним стипендијама за студирање у иностранству, King Baudouin Foundation од 2009. године финансијски подржава универзитете Западног Балкана како би континуирано промовисали мобилност студената. У том смислу, Приручник о мобилности је резултат сарадње универзитета који су укључени у пројекат, а то су: Универзитет у Београду, Универзитет у Новом Саду, Универзитет у Крагујевцу, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Универзитет у Сарајеву, Универзитет у Скопљу, Универзитет у Тирани, Универзитет Црне Горе и Универзитет Југоисточне Европе у Тетову.

Надамо се да ће овај приручник бити од користи студентима и да ће их мотивисати да учествују у програмима мобилности.

Текст припремили:

Павле Иветић, Универзитет у Београду

Наташа Николић, Универзитет у Новом Саду

Валентина Микић, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици

Нина Манојловић, Универзитет у Крагујевцу

Милица Миленковић, Универзитет у Крагујевцу

Емина Борчак, Универзитет у Сарајеву

Татјана Кнежевић, Универзитет Црне Горе

Бујар Синани, Универзитет Југоисточне Европе у Тетову

Тахир Ламче, Универзитет у Тирани

САДРЖАЈ

I УВОД.....	4	IV ВИЗА.....	40
- Како изгледа процес пријаве за стипендију? 5		- Шенген 41	
- Стипендије - одакле почети? 6		- Типови Шенген визе 42	
- Врсте мобилности 6		- Таксе за визу 42	
- Шта покрива стипендија? 9		- Студентска виза 43	
- Колике су шансе да budete стипендирани? 11		- Често постављана питања 44	
II ПРИЈАВЉИВАЊЕ ЗА СТИПЕНДИЈУ.....	12	- Корисни савети 45	
- Митови о стипендијама 13		- Како се читају Шенген визе 45	
- Онлајн пријаве 13		V ВАННАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ.....	46
- Добра пракса - савети 14		- Чињенице 47	
III КОЈА ДОКУМЕНТА СУ ВАМ ПОТРЕБНА?.....	19	- Стекните искуство кроз ваннаставне активности 47	
- Биографија (CV) 21		- Како одабрати ваннаставну активност? 47	
- Мотивационо писмо 22		- Које активности су доступне? 47	
- Писма препоруке 25		- Ваннаставне активности могу прерасти у прилику за стипендију 48	
- Препис оцена 28		- Чланство и рад у организацији 48	
- Уговор о учењу 29		- Посвећеност 49	
- План истраживања (за докторске студије) 30		VI КОНАЧНИ ПОДСЕТНИК	50
- Потврда о знању језика 31		VII ДОДАТНИ ИЗВОРИ СТИПЕНДИЈА.....	52
<i>Енглески (32), француски (35), шпански (36), немачки (37), како се припремити (вежба и припреме за тестове) 39</i>			

Увод

Овај приручник о стипендијама припремљен је како би помогао студентима из Србије који су заинтересовани да конкуришу за разне стипендије. Самим тим што представља скуп информација о стипендијама и осталим видовима финансијске помоћи из разноврсних извора, приручник служи као брз и користан водич до најпрецизнијих и ажурираних информација о стипендијама и процесу пријављивања.

Овај приручник није намењен да буде једини извор у потрази за финансијском подршком. Обезбедиће вам боље разумевање процеса стипендирања у смислу бољег сналажења кроз процедуру проналажења и пријављивања за финансијску подршку. Приручник би требало да вам припомogne током основне пријавне процедуре, али, подразумева се да ће вам канцеларије за међународну сарадњу матичних факултета пружити додатне информације и помоћ у процеријављивања за стипендије.

Како изгледа процес пријаве за стипендију

Сврха овог приручника је вишеструка. Пре свега, они који траже стипендију биће упознати са стипендијом као видом финансијске помоћи, затим и процесом пријаве за исту (нпр. корисним саветима за писање ефектне биографије и мотивационог писма, како да добијете писма препоруке и преписе оцена, праћење стипендија и коначним подсетником).

Молимо вас да не заборавите да су вам канцеларије за међународну сарадњу ваших универзитета, као и координатори, тј. сарадници за међународну сарадњу на вашем факултету на располагању и помоћи ће вам уколико не разумете неки аспект пријаве. Такође, можете контактирати и даваоца стипендије за коју се пријављујете.

Није довољно истаћи да морате пажљиво да прочитате читаву пријаву за стипендију. Уверите се да сте разумели све кораке и захтеве. Један

од начина да ваша пријава заврши на „одбаченој“ гомили је да не следите сва упутства. Након што сте пажљиво прегледали пријаву, било би корисно да је прегледа и пријатељ, ментор и/или члан породице, како би уочили евентуалне грешке. Имајте у виду да ће искључиво комплетне пријаве бити поднете комисији за стипендије.

Најважнији извори за проналажење стипендије су Интернет и, наравно, Канцеларија за међународну сарадњу вашег универзитета или факултета на којем студирате.

Планирајте да потрошите много времена прегледајући разноврсне поуздане веб сајтове. Овај приручник је свакако корисна алатка која ће вам помоћи у овом процесу, али морате

да издвојите време прегледајући мноштво расположивих стипендија и могућности за студирање у иностранству.

Конкурентнији програми, на пример, пружају вам престижнију стипендију. Познати универзитети су богати, тако да је више новца на располагању за финансијску помоћ. С друге стране, влада велика конкуренција у такмичењу за финансирање и пријаву. Ако изаберете више универзитета, то значи да ћете имати више посла око папирологије, али тако повећавате своју шансу да добијете стипендију.

„Стручњак је онај који зна све више и више о све мање и мање ствари.“

Николас Мареј Батлер

СТИПЕНДИЈЕ – ОДАКЛЕ ПОЧЕТИ?

Већ сте из увода сазнали (заправо сте то већ и сами знали), да "постати мобилан" није тек једноставна одлука попут:

"Одлазим на годину дана...", а затим спакујете своје торбе и одете. То свакако може бити једна од најважнијих одлука у вашем животу, стога дубоко удахните и хајдемо...

Требало би да знате своја студијска интересовања, бар уопштено. Предмет треба да има неке везе са факултетом који сте до сада студирали, или да има добру аргументацију за смер на који намеравате да се преоријентисете.

Шта је прва ствар коју сад морате да урадите? Да ли знате којим могућностима располагете? Које програме можете да искористите? Да ли ико може да вам помогне у претрази?

И наравно – једно од најважнијих питања: **ко ће то да плати?** Да ли могу да добијем финансијску подршку од свог универзитета? Од своје Владе? И какву врсту новчане помоћи могу да очекујем – за део студија, за целе студије?

Из тог разлога смо одлучили да започнемо овај приручник одговарајући најпре на нека питања која се тичу финансирања: које су главне врсте мобилности, шта покрива одобрена стипендија, и која је заправо шанса да будете финансирани...

ВРСТЕ МОБИЛНОСТИ

Прво што треба да знате је да се можете пријавити за већ постојећу шему мобилности, која је заснована на програму или пројектима који су већ у току или да се пријавите сами, без покровитељства институције да вам "чува леђа". У складу са тим, разликују се и врсте мобилности за којима трагате.

У оквиру постојећих шема мобилности, можете да одете у иностранство или као студент на размени или студент који се пријављује за стицање дипломе.

Која је разлика?

... ОСНОВНА РАЗЛИКА ЈЕ У СЛЕДЕЋЕМ:

- » Уколико сте **студент на размени**, ви сте студент који привремено студира на универзитету у иностранству. То у суштини значи да остајете студент свог матичног универзитета, да ћете провести неко време на универзитету у иностранству, након чега ћете се вратити и завршити своје образовање код куће. ЕСПБ бодови које сте стекли у иностранству се признају и ваш матични универзитет биће тај који ће вам издати диплому након завршетка студија.
- » С друге стране, **студент који се пријављује за стицање дипломе** се региструје на иностраном универзитету и није више студент матичног универзитета. То значи да када се једном пријавите за програм стицања дипломе, више нисте под окриљем универзитета у својој земљи. Завршићете своје студије у иностранству и добићете диплому универзитета на ком сте студирали.

Као што је већ поменуто, програми мобилности за размену односе се на студенте чији су матични универзитети чланови установљених мрежа и пројеката у оквиру постојећих програма.

Међутим, иако ваш факултет није у саставу установљене и подржане мреже, још увек постоји могућност да покушате да се пријавите за стипендију. Постоји и трећа група мобилности за студенте, такозване "free mover" студенте.

free mover

Термин "free mover" се односи на студента који се самостално пријављује за стипендију на универзитету у иностранству, што значи да његова матична образовна институција није члан установљеног партнерства (универзитетске мреже, мреже пројеката, итд). Он/она самостално подноси пријаву, без подршке институције. Под тим се углавном подразумева да можете да одаберете универзитет и уверите се, пре свега, које су шансе да budete примљени на жељене студије, и наравно, да ли постоји шанса да добијете финансијску подршку за своје студије. Уколико не постоје доступни фондови да вам помогну и даље не треба да одустанете. Свакако би требало да покушате и проверите да ли по-

стоји могућност добијања икакве подршке Министарства просвете у вашој земљи, или проверите да ли канцеларија за међународну сарадњу вашег универзитета, односно факултета има актуелну сарадњу са том институцијом. Амбасаде и министарства иностраних послова често нуде стипендије за стране студенте. Можда је то управо случај у земљи за коју сте се ви определили.

Такође, ако сте "free mover" који жели да стекне диплому иностраног факултета, требало би да будете додатно опрезни, пошто не нуде сви универзитети програме за ову групу мобилности студената. Могућност добијања стипендије овим начином пријављивања је донекле ограничен

чињеницом да се предност понекад даје онима који се пријављују у оквиру постојећег партнерства.

ШТА ПОКРИВА СТИПЕНДИЈА?

Ово је следеће важно питање, и немогуће је дати један, јединствен одговор. Наравно, то зависи од типа програма. Генерално, програми који су подржани од ЕУ омогућавају стипендије у већем износу од оних где национални ауторитети обезбеђују финансирање (нпр. билатералне шеме, стипендије страних влада, СЕЕПУС програм). Следеће европске стипендије могу да вам буду интересантне:

Erasmus Mundus Action 1 програм обезбеђује фиксан додаток на годишњем нивоу, односно новчану надокнаду која би требало да покрије трошкове школарине, повратне авионске карте, трошкове путовања и здравственог осигурања. Додељена сума варира у зависности од студијског нивоа (мастер или докторске). То значи да би требало да можете да покријете све своје трошкове овом сумом, која је сасвим задовољавајућа за угодан живот у иностранству.

Erasmus Mundus Action 2 стипендије покривају фиксни месечни џепарац за издржавање, у складу са студијским нивоом, затим повратну авионску карту, здравствено осигурање, и трошкове школарине (где може да се примени). У пракси, то значи да сваког месеца добијате надокнаду којом би требало да покријете своје трошкове смештаја и живота. Остали трошкови нису ваша брига, већ зависе од мреже. Ово важи за студенте на размени и студенте који желе да стекну диплому.

ОСТАЛИ ПРОГРАМИ:

Билатерални програми: углавном, страна која шаље студента (ваш универзитет, факултет или влада) покрива трошкове пута, док страна која прима (односно институција домаћин) је надлежна да обезбеди смештај, покривајући трошкове школарине (уствари, углавном се студије не плаћају с обзиром да су засноване на реципроцитету) и основно здравствено осигурање.

СЕЕРУС програм: страна која шаље покрива трошкове пута, док је страна која прима задужена за покривање смештаја, школарине и здравственог осигурања.

Стипендије иностраних влада: не постоји јединствена пракса у врстама трошкова које овакве стипендије покривају. Оне варирају од плаћања искључиво школарине и смештаја до покривања свих могућих врста трошкова. Стога, врло је препоручљиво да проверите све детаље са особом задуженом за промоцију и администрацију ових програма у вашој земљи.

КОЛИКЕ СУ ШАНСЕ ДА БУДЕТЕ ФИНАНСИРАНИ?

Прва ствар коју би требало да знате је да сваки програм мобилности има такозвану “квоту” за пријем. Требало би да је проверите од случаја до случаја; највероватније је та информација доступна на веб сајту стипендије. То, практично, упућује на то да доступни фондови нису неограничени. Међутим, број доступних новчаних надокнада под програмом који смо ми поменули је довољно велик да уопште нема разлога да будете обесхрабрани. Поглавља која следе ће вам помоћи да прођете кроз пријаву глатко колико је то могуће. Након тога, наравно, будите стрпљиви и чекајте резултате...

ПРИЈАВЉИВАЊЕ ЗА СТИПЕНДИЈУ

Процедура пријављивања за стипендију је веома слична пријављивању за факултет. Најпре, из огромне листе могућих избора издвојите листу која одговара вашим интересовањима. Потом саставите убедљиву пријаву којој иду у прилог ваша достигнућа, есеји, препоруке и интервјуи. Овде ћете пронаћи неке савете који ће вам помоћи да креирате квалитетну пријаву за стипендију.

Изнаенађујући број студената не схвата да препознавање стипендије може да буде један од најважнијих корака у успешној потрази за стипендијом. Постоји хиљаде и хиљаде стипендија које су студентима доступне преко интернет претрага и водича за стипендије, али ни један студент неће бити квалификован за све њих. Чак и да постоји особа која је квалификована за све њих, већина студената вероватно не би имала времена да се

пријави за сваку појединачно. Из тог разлога, добро дефинисана потрага за стипендијом може да буде непроцењива студентима који траже неку додатну новчану помоћ за финансирање њиховог образовања.

Најбољи и најјефтинији начин за вођење потраге за стипендијом је проналажење доброг, поузданог претраживача стипендија (као што је www.s4wb.eu). Интернет претраге су бесплатне (немојте никад да плаћате за претрагу стипендија, уместо тога новац уложите у своје образовање) и могу вам помоћи да препознате оне за које једноставно нисте квалификовани. Што више времена посветите претрази, више ћете опција имати. Требаће вам времена и да истражите саме стипендије, затражите информације и материјале за пријаву и комплетирасте своју пријаву. То значи проналажење стипендија које вам

најбоље одговарају, и као студенту и као особи.

Свака стипендија има своју пријаву. Веома је важно пажљиво прочитати материјале и разумети које се информације захтевају. Пажљиво откуцане пријаве остављају најбољи утисак. Пријавите се само за оне стипендије за које испуњавате услове. Мале су шансе да будете изабрани за стипендију за коју не испуњавате услове.

Испланирајте да утрошите око 10-15 сати по пријави. Ова процена укључује прикупљање материјала, испуњавање пријаве, припрему потребних докумената и писање мотивационог писма.

МИТОВИ О СТИПЕНДИЈАМА

Многи студенти се не упуштају у праћење стипендија јер верују да је такмичење око њих толико жестоко да само најизузетнији студенти бивају награђени. А истина је да не морате да будете супер студент да бисте освојили стипендију. Многе стипендије узимају у обзир академски успех и достигнућа; међутим, ниво до-

стигнућа који се захтева за победу и добијање стипендије увек зависи и од квалитета осталих кандидата. Поред тога, неке стипендије су засноване на критеријумима који се не тичу академских достигнућа: бављење одређеним главним предметима, чланство у одређеним групама, успех у спорту, финансијска ситуација, итд.

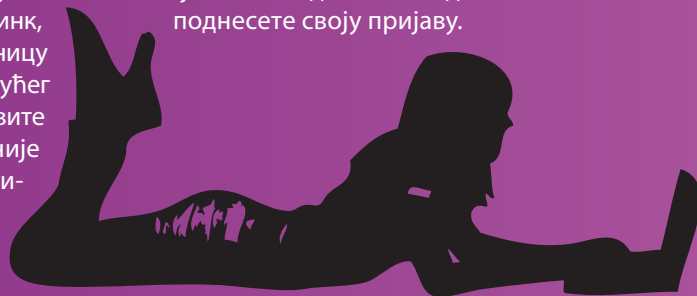
Студенти који желе да учествују у европским програмима мобилности треба да имају на уму да се пријављивање за стипендију углавном обавља онлајн и да су редовне посете веб сајту који објављује конкурсе за стипендирање обавезне за добијање информација, који се тичу рокова за пријаву, на време.

ОНЛАЈН ПРИЈАВЕ

Када пронађете стипендију за коју сте заинтересовани, молимо вас да пажљиво прочитате целу веб страницу и уверите се да се пријављујете користећи исправни формулар за пријаву. Пријаве су често онлајн и након клика на исправан линк, проследиће вас на страницу за подешавање одговарајућег налога. Када једном направите налог, нема потребе да касније попуњавате сва поља ни-

ти да аплодујете сва документа одједном: биће вам омогућено да сачувате своје податке и наставите касније. Након што попуните сва неопходна поља, појавиће се дугме које ће вам дозволити да званично поднесете своју пријаву.

Уколико се дугме не појави, то значи да сте заборавили да попуните обавезно поље. Молимо вас да пажљиво прегледате свој формулар за пријаву.

ДОБРА ПРАКСА - САВЕТИ

Тражи, тражи, ТРАЖИ! Упорност је кључ добијања стипендије. Проналажење добре стипендије је често тежак посао. Може да вам се деси да проведете два сата прегледајући стипендије и не нађете ниједну која би вам одговарала. Немојте да одустанете. Можете да паузирате један дан ако сте се превише уморили, али наставите да тражите већ следећег дана. Мислите о томе овако. Што вам теже пада време тражења стипендије; мању конкуренцију ћете имати! Тако да, наставите да тражите и најзад ћете и наћи стипендију.

Идентификујте циљеве спонзора и испуните их. Ко добија стипендије? Студент који најбоље испуњава формалне и неформалне захтеве даваоца стипендије. Дакле, да бисте добили стипендију, потребно је да задовољите постављене услове даваоца стипендије. Иако ово изгледа крајње једноставно, многи студенти једва испуњавају захтеве предвиђене конкурсом и надају се најбољем. Немојте то да радите! Прочитајте све информације о стипендији обраћајући пажњу на детаље. Ако задовољите циљеве даваоца стипендије повећавате себи шансу да добијете стипендију!

Пријава за стипендију. Потрудите се да ваша пријава буде професионална и уверљива. Уколико користите материјал од раније (на пример пропратно писмо или есеј) из неке друге пријаве за стипендију, посебно обратите пажњу да на то да не оставите ниједно погрешно име или празно поље. Не заборавите да потпишете своју пријаву и да напишете датум. Откуцајте своју пријаву. Не користите притом "фенси" фонтове; држите се стандардних бизнис фонтова као што су Times New Roman или Arial. Читкост и уредност су веома важни. Ваша пријава може бити елиминисана уколико не може лако да се прочита. Ставите своје име на сваку страницу пријаве. Многи фондови више воле пријаве које нису захефтане јер се лакше фотокопирају или дистрибуирају. Што значи да постоји могућност да се делови ваше пријаве загубе. Стављање имена на сваку страну даје вашој пријави шансу да буде реконституисана уколико се страна или две упадну у замку током процедуре (ово се односи на ситуацију када пријава није у потпуности онлајн).

УЧЕСТВУЈТЕ У ВАННАСТАВНИМ АКТИВНОСТИМА. Зачуђујуће, већина комисија не изабере једноставно студента са највишом просечном оценом. Напротив, већина комисија које додељују стипендије подједнако је заинтересована за ваннаставне активности студената. Да ли је укључен у своју заједницу или неку студентску или невладину организацију? Да ли има посао који обавља паралелно са студијама? Да ли је, можда, започео свој бизнис? Који су му хобији? Координатори стипендија су заинтересовани да награде особу коју сматрају за најбоље формираног студента. Оцене су битне, али су само пола приче. Дакле, ваша предност је да се бавите ваннаставним активностима. Учланите се у студентске организације, волонтирајте, започните бизнис, пронађите хоби. Све те активности ће вам помоћи да се истакнете у односу на друге кандидате.

МОТРИТЕ НА КРАЈЊИ РОК ОКОМ СОКОЛОВИМ. Никада нећемо знати колико се новца изгуби само зато што је подносилац пријаве промашио рок. Када се студенти пријављују за више стипендија одједном, лако је помешати рокове и послати пријаве погрешног датума. Да би то избегли, студенти морају да воде календаре или на папиру или онлајн. На календару напишите име сваке стипендије црвеном бојом на датуму истека њеног рока, а црном недељу дана пре истека рока. Потрудите се да поднесете пријаве пре црног (ранијег) рока, али обавезно их поднесите пре коначног рока.

РАЗГОВАРАЈТЕ СА ПРЕТХОДНИМ ДОБИТНИЦИМА СТИПЕНДИЈА. Побољшајте своју технику пријављивања разговарајући и слушајући свакога за кога знате да је добио стипендију. Бивши стипендисти могу да вам пруже нове начине како да успешно приступите процесу пријављивања и да вас инспиришу да почнете с тим. Како бисте пронашли људе који су добили стипендије, проверавајте скупове на огласним таблама у кампусу и ван њега; библиотеке у кампусу, студентски клуб и многе друге изворе који вам могу помоћи у истрази. Такође, не устручавајте се да контактирате организације за стипендије – могу вам понудити драгоцену упутства!

УРАДИТЕ КОРЕКТУРУ СВОЈЕ ПРИЈАВЕ ЈОШ ЈЕДАНПУТ. Како да повећате своје шансе за добитак за мање од 5 минута? Коригујте своју пријаву. Многи одбори за стипендије чак и не узимају у обзир пријаве које имају озбиљне грешке. Да ли сте исправно написали адресу? Да ли сте правилно написали назив стипендије? А име координатора? Када сте проверили информације у својој пријави, поново прочитајте своје мотивационо писмо. Да ли у њему има већих правописних грешака? А граматичких? Да ли је заглавље есеја правилно форматирано? Једноставно, ако потрошите на то мало више времена можете себи знатно повећати шансе за добијање стипендије.

ОРГАНИЗУЈТЕ СВОЈУ СРЕДИНУ И СВОЈЕ ВРЕМЕ. Бити организован је најважнија навика које би све колеге студенти требало да развију. Помаже при учењу. Помаже при тражењу стипендије. Када је ваше окружење организовано, лако је да се сконцентришете на своју пријаву. С друге стране, када вам је средина несређена, врло лако ћете постати растројени или изгубити важне папире. Организација сопственог времена је подједнако важна. Када вам је време добро распоређено, можете да умањите „непродуктивно време“ и изађете у сусрет крајњим роковима. Када, пак, ваше време није организовано, врло лако можете да пропустите важан рок или да испланирате две ствари упоредо. Будите организовани!

ЧУВАЈТЕ СЕ СТИПЕНДИЈСКИХ ПРЕВАРА. Нажалост, постоји много превараната који покушавају да зараде на лаковерним студентима. Факултетски ђаци потроше милионе евра сваке године на ове преварантске стипендије! То су лоше вести. А сад, ево и добрих вести – већина таквих стипендија је лако препознатљива... уколико умете да препознате знаке. Главно правило лажних стипендија је: „Ако дајем новац да бих добио новац, сигурно је превара.“ На крају крајева, зар не би требало да они који дају стипендије дају и новац? Уколико се строго држите овог правила, избећи ћете већину превара, али неке није тако лако ухватити. Неке од тих превара не траже новац. Уместо тога, они захтевају личне информације како би извршили крађу идентитета или неки други злочин!

НАПИШИТЕ РЕЗИМЕ ДОСТИГНУЋА. Приликом писања пријаве за стипендију често се дешава да не можете да се сетите неке важне информације, нпр. датума када сте почели да радите неки посао или шта је ваш шеф рекао о вашем раду. Тражење оваквих информација може да вам сломи концентрацију, умањи квалитет писања и смањи шансе да добијете стипендију. Пре него што почнете да се пријављујете за стипендију, напишите резиме својих достигнућа. У њега укључите све важне информације попут датума, кратак преглед ваших послова и препорука, и из њега ћете лако моћи да преузмете податке за мотивационо писмо.

КОРИСТИТЕ КОНКРЕТНЕ ПРИМЕРЕ У МОТИВАЦИОНОМ ПИСМУ. Уколико стипендија захтева да напишете есеј (а већина њих захтева), не користите тек тако апстрактне информације - употребите конкретне примере. На пример, уместо да пишете апстрактан есеј о волонтирању на факултету, пишете о својим искуствима док сте волонтирали. Ово је одличан тренутак да искористите резиме достигнућа. Спонзори који дају стипендије желе да чују о вама и вашим искуствима, не о неким апстрактним темама.

ДОБРО ПРОВЕРИТЕ ПРЕДУСЛОВЕ ЗА КВАЛИФИКАЦИЈУ. Да ли стипендија захтева показану потребу? Шта је са редовним уписом? Или с минималним просеком оцена? Провера предуслова ће вам помоћи да не потрошите време на писање непотребних пријава за стипендију.

ОДГОВОРите НА СВАКО ПИТАЊЕ. Ако сматрате да се питање не односи на вас, не остављајте празно поље – могло би да се оцени као непотпуно. Не означавајте питања ни са N/A (not applicable - није применљиво). Евалуатори могу да имају различит став по питању његове применљивости и могу да вас дисквалификују због неуспешног попуњавања формулара. Уместо тога, покушајте да одговорите на питање ако можете. А ако питање стварно није применљиво, напишите реченицу која описује вашу ситуацију. На пример, ако је питање, „Каква је ваша историја у војној служби?“ боље је написати „Никад нисам служио војску“ него оставити празно поље или написати N/A.

Не достављајте документа која се од вас не траже. У штампи постоји много водича за стипендије који ће вас охрабривати да доставите додатне материјале као начин да покажете своју креативност и учините своју пријаву јединственом. На основу доступних података, ако сачините пријаву без грешака, уредну и на време, већ тиме ћете је учинити јединственом. Додатни материјали:

- » одају утисак да мислите како даваоци стипендија заправо не знају шта им је потребно;
- » вас могу дисквалификовати у неким такмичењима;
- » чине вашу пријаву много тежом за сналажење и, доследно томе, врло вероватно елиминисаном.

Слање поштом. Употребите коверту у коју ваша пријава може да стане цела, без савијања. Сложите потребна документа у пошиљку оним редоследом којим су захтевана. Оваква доследност олакшава евалуаторима да лоцирају информације. Вама је, такође, лакше да проверите своја документа на основу листе захтева. Не хефтајте документа уколико се то од вас не тражи. Разумно је користити спајалице како би материјали остали уредно сложени. Направите комплетну копију пријаве пре него што је пошаљете. Врло је важно да имате потпун увид у све што шаљете у оквиру пријаве у истоветној форми у којој је давалац стипендије прима.. Пошаљите пријаву услугом „пошиљка са повратницом“ или искористите услуге испоруке попут FedEx-а или DHL-а који вам омогућавају да преко Интернета пратите путању пошиљке и проверите ко ју је примио. На овај начин ћете имати доказ да је организација примила вашу пријаву. Уколико не примите потврду у догледно време, наставите да пратите. Нећете имати шансу да добијете стипендију ако ваша пријава никад није стигла у поштанско сандуче.

Напомена: Пре слања направите копију комплетне пријаве за себе!

**КОЈА
ДОКУМЕНТА
СУ
ВАМ
ПОТРЕБНА?**

Када се будете пријављивали за стипендију тражиће вам разна документа, које ћемо поменути у овом поглављу. Потрудите се да обезбедите превод на енглески (уколико није другачије назначено), како би ваш досије био оцењен. Препоручује се да превод уради судски тумач јер је за документа (као што су нпр. диплома, препис оцена и сл.) једино превод од стране судског тумача правно ваљани доказ да је превод идентичан оригиналном тексту. Судски тумач ће свој превод оверити потписом и печатом.

Уколико је реч о онлајн пријави, документа треба да се скенирају и онда окаче, пожељно у PDF формату. Ако, пак, скенирана/копирана документа садрже неколико слика на свакој страни, окачите их на сајт ком-

пресоване у зип фајл. Оригиналне држите у приправности како бисте могли да их понудите када год вам касније затреба у административној процедури.

ДОКУМЕНТА КОЈА СЕ УГЛАВНОМ ТРАЖЕ СУ:

...БИОГРАФИЈА (CURRICULUM VITAE, CV)

...МОТИВАЦИОНО ПИСМО

...ПИСМА ПРЕПОРУКЕ

...ПРЕПИС ОЦЕНА

...УГОВОР О УЧЕЊУ

...ПЛАН ИСТРАЖИВАЊА (ЗА ДОКТОРСКЕ СТУДИЈЕ)

...ПОТВРДА О ЗНАЊУ ЈЕЗИКА

БИОГРАФИЈА (CURRICULUM VITAE, CV)

Све биографије би требало да садрже основне информације о вама:

ЛИЧНИ ПОДАЦИ

Име и презиме, датум рођења, адреса, број телефона и електронска пошта.

ОБРАЗОВАЊЕ И КВАЛИФИКАЦИЈЕ

Факултет, средња школа, курсеви и слично. Требало би навести, пре свега, формално образовање, али можете навести и друге видове образовања уколико иза њега стоји нека релевантна организација и уколико је оно битно за вашу професионалну оријентацију. Такође наведите сва битна знања и вештине које поседујете (рад на рачунару, знање страних језика, итд.)

РАДНО ИСКУСТВО

Наведите свако радно искуство, немојте се „одрицати“ неплаћених послова или послова на којима нисте заузимали значајну позицију. На тај начин даваоци стипендија ће стећи увид у ваше способности и знања. Осим тога, показаћете да сте ангажована и мотивисана особа, спремна да напредује и да стекнете нове вештине. Наведите компанију или организацију за коју сте радили, функцију коју сте тамо обављали и, ако сматрате да је потребно, нешто детаљнији опис ваших задужења.

На овом линку можете пронаћи Europass CV - стандардан формат CV-а у Европској Унији:

ИНТЕРЕСОВАЊА И АКТИВНОСТИ

Како бисте употпунили слику о себи, потребно је да наведете интересовања и активности које нису уско повезане са вашим професионалним усмерењем. Овде можете навести неке краће курсеве, семинаре и тренинге које сте похађали, спорт којим се бавите и слично.

<http://razvojkarijere.bg.ac.rs/EU-CV-form.doc>

МОТИВАЦИОНО ПИСМО

Мотивационо писмо је вероватно најважнији део ваше пријаве за стипендију. Циљ овог писма је да вас представи у што бољем светлу и убеди изборну комисију да вас одабере за стипендију/програм. Не постоји стандардна форма његове структуре (као за CV), али неке карактеристике се препоручују:

- Мотивационо писмо не треба да буде дуже од једне А4 стране.
- Треба да буде прецизно, написано на разумљив и логичан начин.
- Треба да буде лично, да по-каже ко сте, шта умете и шта желите (помените разлог због чега се пријављујете за стипендију/програм, али такође и како можете да допринесете одређеном програму, како ћете искористити стечено знање);
- Покушајте да повежете циљеве институције којој шаљете писмо са својим циљевима.

- Осим што ћете поменути квалификације које поседујете и које се захтевају програмом за који се пријављујете, требало би да се представите као рационална, оптимистична и мотивисана особа која жели да учи и да се усавршава.

Јасно писање је резултат бистрог размишљања. Први и најважнији задатак је да одлучите шта желите да кажете. Ово је кратак есеј. Морате бити веома селективни. Пажљиво размотрите какав утисак желите да оставите на читаоца. Не заборавите природу своје публике. Вероватно је сачињена од људи који су интелигентни попут вас, образовани, и веома искусни у свом послу. Не покушавајте да преварите или потцените читаоца; испашћете смешни ако то урадите. Не пишите у сладуњавом, извештаченом, луцкастом маниру: изборне комисије су све то већ чуле. Али покажите да

су вам размишљања о томе што сте научили у својој академској каријери дубока и широка и шта се надате да ћете научити следеће.

Да ли сте употребили снажне и активне глаголе? Да ли сте склонили непотребне квалификаторе? Да ли сте сигурни да свако достигнуће и интересовања које сте навели иду у прилог некој од ваших основних идеја?

Не извињавајте се. **Немојте се погрешно представљати.** Пишите као одрасла особа која жели да ступи у заједницу учењака и других професионалаца. Морате да пишете као вршњак и потенцијалан члан такве заједнице.

Исправност и стил су од велике важности. И уредност се рачуна. Изнова проверавајте правопис, слагање глагола и лица, синтаксу.

.....

Ваша темељност ће показати да сте научили и усавршили ову вештину и да се ваши будући професори и колеге неће имати проблема с алкавим размишљањем и писањем. Питајте неколико појединаца чије мишљење цените да прочитају и оцене нацрт вашег писма. У могуће рецензенте се укључују чланови факултета, учитељи писања, и пријатељи који могу да процене колико добро вас представља писмо које сте саставили.

Основна тема Мотивационог писма је ваш циљ. Можете да поменете шта студирате, на који начин можете да се уклопите у програм за који се пријављујете. Покушајте да представите себе као јединствену особу, тачно онакву какву изборна комисија жели у одређеном програму.

Не заборавите да ће ваше мотивационо писмо бити једно од неколико хиљада, дакле, одвојите довољно

времена да га напишете. Можете да напишете прву верзију, онда на-кон неколико дана напишете још једну, упоредите их и напишите најбољу финалну верзију.

Можете да искористите Интернет за претрагу неких примера мотивационих писама, прочитајте неколицину и онда напишете нешто потпуно другачије! Треба да се издвајате од своје конкуренције; треба да будете искрени, али, такође, занимљиви у писању, тако да људи који читају ваше писмо осете другачије вибрације у поређењу са осталим подносиоцима пријаве. Наравно, нећете увек бити успешни, али имајте на уму ону изреку:

„Ко не ризикује,
тај не добија!“

МОТИВЦИОНО ПИСМО БИ, ОТПРИЛИКЕ, ТРЕБАЛО ДА ИЗГЛЕДА ОВАКО:

Твоје име и презиме

Адреса

Број телефона

Email

Име и презиме професора/ службеника који врши селекцију

Назив универзитета

Одсек за који се пријављујете

Град, датум

Dear Madam/Sir,

КРАТАК УВОД - Наведите разлог обраћања, назив смера за који пријављујете

КРАТКО УПОЗНАВАЊЕ - али не и препричавање биографије: назив Универзитета и факултета који сте завршили, где сте радили током студија/ после студија (пројекти на факултету, студентска истраживања, конкурси награде, студијска путовања итд.)

СРЕДЊИ ДЕО ЈЕ И НАЈВАЖНИЈИ - овде би требало да наведете пример најрелевантнијег искуства, закључке до којих сте дошли у тој области, свој став према грани науке коју ћете студирати. Требало би да се потрудите и пренесете им своју мотивацију, као и да образложите разлоге због којих се пријављујете за студије баш на њиховом факултету, шта је то што вам они могу пружити, шта је оно што очекујете.

Ово је прилика да себе представите као сјајног будућег студента, доброг истраживача, особу која поседује добре комуникационе и радне вештине.

КРАТКО ЉУБАЗНО ЗАТВАРАЊЕ - поновите још једном значај њихове стипендије/ позитивног одговора на вашу пријаву, ваш професионални циљ у следећих пар година, планове по повратку у земљу после студија.

Охрабрите их да вам се обрате уколико буде било додатних питања итд.

Потпис.

ПИСМА ПРЕПОРУКЕ

Ова писма су изузетно важна. Пажљиво одаберите своје препоруке. Размишљајте о препорукама као о саставном делу пакета који ће пружити тачну и комплетну слику о вама и вашим квалификацијама. Једно писмо препоруке треба да буде из академских извора, а најмање једно треба да упућује на ваше лидерске способности и посвећеност заједници, уколико у условима конкурса није другачије напоменуто.

Најпре, особа која пише препоруку за вас треба да буде неко ко вас релативно добро познаје. То не значи да су за тако нешто квалификовани само сарадници које дуго познајете. То заправо значи да је онај ко вас препоручује имао довољно интеракције са вама да може да пружи праву процену ва-

ших вештина и достигнућа. Ваша писма препоруке треба да буду од професора или ментора који су упознати не само са вашим академским способностима, већ и са вашим личним интересовањима и како се они повезују са вашом способношћу да спроведете студијски програм који тражите. Ако је професор или ментор упознат са вашим ваннаставним активностима и лидерским способностима, он или она би и то требало да уврсте у писмо.

Људи које одаберете да вам напишу препоруке би требало да умеју да добро пишу. Ова писма су веома утицајна за добијање стипендије у вашем случају и морате да будете сигурни да људи који вам пишу препоруку могу да пренесу своје мисли о вама у писменој форми. Није увек могуће

да знате колико добро људи умеју да пишу, али под претпоставком да знате или да можете да сазнате, потрудите се да одаберете најбоље за себе.

Такође је веома важно да можете да се ослоните на људе који вас препоручују да ће вам у догледно време обезбедити неопходна писма. И поново, нема начина да увек у то будете сигурни, али разумно је избегавати људе који имају репутацију да пропуштају рокове или оклевају.

Каткад писмо препоруке треба да се напише на посебним обрасцима за пријаву. Уколико то није случај, писмо препоруке треба да се одштампа на меморандуму универзитета/институције/ организације/ компаније особе која вас препоручује.

КАКО СЕ ТРАЖИ ПИСМО ПРЕПОРУКЕ?

Како да упитате за писмо препоруке? Почните што пре. Размотрите своје планове са онима који ће вас препоручити, и пре него што пријава буде доступна. Обавестите их о томе шта желите да студирате и зашто желите да се пријавите за стипендију. Ови разговори вам могу помоћи да искристалишете своје циљеве и планове, такође. Чим добијете формулар за пријаву, одмах уговорите састанак са особом која ће вам написати препоруку, којој ћете написати опис стипендије и копију своје изјаве и предложен академски програм. Вероватно би било добро да доставите и копију преписа оцена и аутобиографију или резиме који истиче активности и достигнућа. Такође би требало да им доставите исправно адресиране коверте са поштарином, ако је потребно.

Претпоставите да је особа коју сте замолили за препоруку вероватно упитана да напише препоруке и осталима. Ако питате и обезбедите материјале на време, то ће вам дати најбоље шансе за добијање препоруке на време. Такође, ако се препоручилац води принципом "ко први преда - први добије", можете да добијете своје писмо и раније.

У неком тренутку проверите са особом која вас препоручује да ли има на располагању све што јој је потребно за конципирање писма. Оваква провера је уједно и подстрек, а такође вам омогућава да учтиво освежите памћење препоручиоца. Замолиите препоручиоца да користи званични меморандум институције у којој је запослен.

ШТА АКО ПИСМО НЕ ПОКРИВА СВЕ НЕОПХОДНЕ СТАВКЕ?

То је незгодно. Ако добро познајете онога ко вам пише препоруку, можете да им се обратите и замолите их да додају садржај који недостаје. Ако вам је непријатно да тражите ревизију, озбиљно поразмислите да ли писмо уопште може да се искористи. Таква одлука преваходно зависи од тога да ли располагете алтернативним писмима које вам неко може саставити и да ли имате довољно времена пре него што пријава треба да се поднесе. У крајњој нужди, пошаљите писмо. Много горе од тога би било да не успете да доставите довољан број препорука.

Дајте им довољно времена да саставе писмо, не чекајте последњи тренутак!

ШТА УКОЛИКО ПОСТОЈИ НЕКИ ДРУГИ ПРОБЛЕМ СА ПИСМОМ?

Подршка делује равнодушно или писмо није добро написано. Извагајте чињенице. Уколико вам писмо не иде у прилог, потражите неког другог да вам напише ново. Ако садржај није за Пулицерову награду, али је порука о вашим способностима за стипендију јасна, вероватно је све у реду.

КАДА САМИ ПИШЕТЕ ПИСМО ПРЕПОРУКЕ

У неким ситуацијама особа коју сте замолили да вам напише препоруку или нема времена за то или ће вам предложити да га сами напишете с тим што ће га они потписати (да бисте избегли непријатну ситуацију - никад не предлагите ово решење!). Уколико се деси, обратите пажњу на следеће:

- » Прецизно напишите име, титулу и позицију особе која вас препоручује. Такође, не заборавите да ставите контакт те особе у случају да даваоци стипендије желе да је контактирају;
- » Помените колико дуго вас та особа познаје, какву врсту сарадње сте имали (студент-професор, рад на истом пројекту...);
- » Писмо би требало да пружи информације о вашем знању, умећима, активностима, радним навикама, личним карактеристикама;
- » Последњи пасус би требало да садржи убеђење да сте права особа за стипендију или програм за коју се пријављујете;
- » Не заборавите да напишете датум;
- » Користите стандардне фонтове (Ariel или Times New Roman) величине 10-12 pt;
- » Покажите писмо препоруке особи чије сте име написали препоруку како би имао прилику да га прочита.

ПРЕПИС ОЦЕНА (TRANSCRIPT OF RECORDS)

Многе институције издају препис оцена (уверење о положеним испитима) за сваког студента на крају сваког семестра или године. Ово је важан документ за студента или институцију. Препис омогућава да студенти имају тачну и ажурирану евиденцију свог напредовања, образовних компонента које су завршили, број ЕСПБ бодова које су освојили и оцена које су им додељене. Препис оцена је сертификат у одређеном формату, веома важан званични документ, који представља доказ о положеним испитима и освојенима ЕСПБ бодовима, и користи се за признавање периода мобилности.

За мобилне студенте, матичне институције издају препис оцена за сваког студента понаособ пре одласка, како би обезбедиле информације о положеним испитима и резултатима које су постигли. Затим, институција-до-

маћин издаје нови препис оцена за сваког студента који је био на размени и шаље матичној институцији по завршетку периода мобилности, колико кредита су освојили и оцене које су добили током периода мобилности, како би озваничили да је њихов рад завршен.

С обзиром на то да је препис битан документ за праћење прогреса свих студената и за признавање достигнућа у учењу, од велике је важности да се одреди ко је довољно одговоран да га издаје, како је издат и како је испоручен.

Институције могу да одаберу да се прилагоде стандардном формату (уз додавање свог логa и других карактеристичних информација), али би требало да констатују да садржи све елементе и да се, докле год је могуће, држе одређеног редоследа.

УГОВОР О УЧЕЊУ

Уговор о учењу садржи листу предмета које студент планира да слуша и полаже на размени, односно листу курсева или модула, те едукативних компоненти које студент намерава да похађа у другој институцији, заједно са кодним бројевима и ЕСПБ бодовима додељених поменути компонентама. ЕСПБ Уговор о учењу је сачињен за један семестар или годину студија и мора бити потписан од матичне институције, институције-домаћина и студента. Они који потписују у име две институције морају да буду ауторитети на званичним положајима.

За институцију-домаћина, обавеза је да региструје долазећег студента у планиране курсеве/ модуле и да обезбеди неопходне активности за учење; за матичну институцију, пак, да одобри признавање ЕСПБ бодова стечених на другој институцији.

Студенту не би требало да буде препуштено преговарање око академског признавања са појединачним члановима академског особља. Уговор о учењу, заједно са Преписом оцена, креиран је да гарантује потпуно признање студијског програма, које је студент похађао и положио на институцији-домаћину.

Студијски програм је можда потребно променити након доласка студента на размену. У таквим случајевима, Уговор о учењу треба да буде измењен и допуњен што је пре могуће и усвојен од све три уговорне стране: матичне институције, институције-домаћина и студента. Само у том случају се може у потпуности гарантовати да ће студијски период бити признат.

Примерак стандардног Уговора о учењу се може пронаћи на Интернету. Институције могу да одаберу да се прилагоде стандардном формату (уз

додавање свог логa и других карактеристичних информација), али би требало да констатују да садржи све елементе и да се, докле год је могуће, држе одређеног редоследа.

ПЛАН ИСТРАЖИВАЊА (ЗА ДОКТОРСКЕ СТУДИЈЕ)

Ако се пријављујете за програм као што су докторске студије, највероватније ћете морати да напишете предлог истраживања. Ово је изузетно важан део ваше пријаве и често ће управо овај део бити пресудан. Зато је потребно провести довољно времена како би га што квалитетније написали.

Сврха предлога истраживања јесте да убеди комисију да имате вредан истраживачки пројекат и да имате компетенције и план како да га спроведете. Опште говорећи, предлог истраживања треба да садржи кључне елементе процеса истраживања и да пружи довољно информација читаоцима како би проценили предложено истраживање.

ПРЕДЛОГ ПРОЈЕКТА ТРЕБА ДА ОДГОВОРИ НА ТРИ ВАЖНА ПИТАЊА:

1
2
3

ЧИМЕ ЋЕТЕ ДА СЕ БАВИТЕ У ИСТРАЖИВАЊУ?

ЗАШТО ЈЕ ВАЖНО БАВИТИ СЕ ТОМ ТЕМОМ?

КАКО ЋЕТЕ ТО СПРОВЕСТИ?

Уобичајени делови предлога истраживања су:

Увод, Теоријски оквир, Проблем истраживања, Сврха истраживања, Преглед литературе, Питања и/или хипотезе, Методологија, Могућности и ограничења, Значај истраживања, Закључци, Библиографија, Прилози (уколико је потребно).

ПОТВРДА О ЗНАЊУ ЈЕЗИКА

За већину стипендија од вас ће се тражити да доставите неки доказ о свом познавању страног језика, на ком су организована предавања. Углавном је у питању енглески, али често може да буде и немачки, француски, шпански или италијански. Некада можете да искористите и Препис оцена да докажете своје познавање енглеског, уколико сте га студирали на факултету, али за већину стипендија (посебно оних добрих) требаће вам званични сертификат о знању језика. Следи листа најчешћих међународних сертификата:

ЕНГЛЕСКИ

IELTS

INTERNATIONAL ENGLISH LANGUAGE TESTING SYSTEM

Доступан је у два формата теста: Академска или Општа обука. Сви кандидати похађају исте модуле за слушање и говор, али различите модуле за читање и писање. Слушање, читање и писање морају да се заврше за један дан. У зависности од вашег центра за тестирање, тест говора вам могу понудити истог дана или недељу дана раније или касније од осталих делова предвиђених за тестирање. Академски формат је за оне који желе да студирају или обучавају на универзитетима енглеског говорног подручја или институцијама за даље образовање. Пријем за додипломске и постдипломске курсеве се базира на резултатима Академског теста.

IELTS користи систем бодовања у 9-опсега којим мере и дају извештаје о бодовању тестова на доследан начин. Добићете посебне бодове за Слушање, Читање, Писање и Говор и свеобухватни опсежни резултат на скали од 1 до 9. **IELTS диплома важи две године.** Не постоји појам пролажења или падања теста у IELTS-у. Бодује се по систему у 9-опсега. Свака образовна институција или организација поставља сопствени ниво IELTS бодова, као минималан захтев који кандидат мора да испуни. Да бисте открили више о овоме, потражите IELTS Global Recognition System (на www.ielts.org) за одређене организације и бодовање, као и за предстојеће датуме за своју земљу.

TOEFL®

TEST OF ENGLISH AS A FOREIGN LANGUAGE™

Ако планирате да студирате у иностранству, TOEFL тест је тај који вас моће одвести било куда. У ствари, много више институција прихвата TOEFL тест него друге тестове у свету — више од 7,000 факултета, универзитета и агенција за лиценцирање у више од 130 земаља, да будемо прецизни.

ПОГЛЕДАЈ: University Directory (PDF) (на www.toefl.org).

TOEFL Paper-based Test (PBT) - тест који се полаже на папиру има 3 области (слушање и разумевање, структура и писмено изражавање и читање и разумевање) плус тридесетоминутни писмени тест TWE® (Test of Written English™), који се захтева од сваког ко ради овај тип теста.

СЛУШАЊЕ И РАЗУМЕВАЊЕ 30-40 минута 50 питања
СТРУКТУРА И ПИСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ 25 минута 40 питања
ЧИТАЊЕ И РАЗУМЕВАЊЕ 55 минута 50 питања
ПИСАЊЕ (Тест писаног енглеског) 30 минута 1 тема

TOEFL Internet-based Test (iBT) - Тест који се полаже преко Интернета

ОБЛАСТ	ОПИС	ТРАЈАЊЕ	ПИТАЊА	СКАЛА БОДОВАЊА
ЧИТАЊЕ	3-5 пасуса из академских тестова; дужине у просеку око 700 речи; 12-14 питања по пасусу.	60-100 минута	36-70 питања	0-30
СЛУШАЊЕ	4-6 лекција, од којих су неке са дискусијом у учионици; свака траје 3-5 минута; по 6 питања. 2-3 конверзације; свака је дуга 3 минута; 5 питања по свакој.	60-90 минута	34-51 питања	0-30
ПАУЗА		10 минута		
ГОВОР	2 задатка за изражавање мишљења о некој познатој теми; 4 задатка да се прича о ономе што је прочитано и одслушано.	20 минута	6 задатка	0-4 поена претворених у 0-30 на скали бодовања
ПИСАЊЕ	1 задатак писања заснован на ономе што је прочитано и одслушано; 1 задатак да се подржи мишљење на одређену тему.	50 минута	2 задатка	0-5 поена претворених у 0-30 на скали бодовања
УКУПАН РЕЗУЛТАТ				0-120

Можете, такође, да прегледате примере питања са тестова (на www.toefl.com), да се боље упознате са начином на који је TOEFL iBT структурисан и форматиран и од каквог типа садржаја се састоји. **TOEFL диплома важи две године.**

Cambridge ESOL

Део је Кембриџ Универзитета који омогућава квалификације за оне који уче енглески језик. Испити су добро познати по својој висококвалитетној процени реалног енглеског, који се користи како у свакодневном послу, тако и у учењу и у слободно време.

First Certificate in English (FCE) - Први сертификат из енглеског је испит за људе који могу свакодневно да користе писани и говорни енглески на вишем-средњем нивоу. Идеалан је за оне који желе да користе енглески за посао или у сврхе школовања.

Certificate in Advanced English (CAE) - Сертификат из напредног енглеског је испит за оне са напредним знањем енглеског. Овај испит полажу људи који користе писани и говорни енглески углавном за професионалне и социјалне сврхе. Широко је признат у послу и за студијске сврхе.

Certificate of Proficiency in English (CPE) - Сертификат стручности из енглеског је Кембриџ ESOL-ов најнапреднији испит. Циљна група су људи који користе енглески у професионалне и студијске сврхе.

Можете да положите Кембриџов ESOL тест у ауторизованим центрима широм целог света. Постоји преко 2000 центара у 130 земаља. Пронађите центре у својој земљи преко сајта www.cambridgeesol.org Када пронађете центар, моћи ћете да сазнате много детаљније административне информације у вези са изабраним испитом, као што су датуми и цене. Такође, запослени у центру ће моћи да вам помогну уколико постоје неке посебне околности, на пример ако имате неки инвалидитет.

ФРАНЦУСКИ

TEF

(TEST D'ÉVALUATION DU FRANÇAIS)

је тест провере знања француског језика и једини сертификат признат истовремено од стране Француског Министарства просвете, Савезне Владе Канаде и предузећа.

TCF

(TEST DE CONNAISSANCE DU FRANÇAIS)

је тест провере знања француског језика и важи две године. У оквиру TCF програма постоји посебан програм за Квебек и зове се TUF Quebec.

DELFDALF

(DIPLÔME D'ÉTUDES EN LANGUE FRANÇAISE)

(DIPLÔME APPROFONDI EN LANGUE FRANÇAISE)

су званичне дипломе Француског Министарства просвете. Оне омогућавају онима који уче француски да озваниче своје знање. DELFDALF је најкориснији јер нема ограничење у пуноважности и већина људи полаже DELFDALF, који је уједно и јефтинији од TCF/TEF.

Више на www.ciep.fr

ШПАНСКИ

DELE

DIPLOMA DE ESPAÑOL COMO LENGUA EXTRANJERA

Можете да полажете DELE тест или припремне курсеве на било ком Сервантес Институту на свету. Цена зависи од језичког нивоа и земље у којој се полаже испит.

DELE diploma је званичан документ међународног карактера који издаје Сервантес Институт у име Шпанског Министарства просвете, Социјалне политике и Спорта.

Постоје различити нивои: **A1, B1**.....(почетнички),
B2.....(средњи),
C2.....(напредни).

Ако желите да проверите своје знање шпанског, посетите <http://ave.cervantes.es/#prueba>.

За материјале неопходне за припрему за тест, погледајте <http://diplomas.cervantes.es/candidatos/recursos.jsp>.

За све додатне информације, идите на www.cervantes.es.

НЕМАЧКИ

TestDaF

TEST FÜR DEUTSCH ALS FREMDSPRACHE

Сви који желе да студирају на немачком универзитету на немачком језику, морају да покажу задовољавајуће језичко умеће. Овај доказ може да се обезбеди тестом TestDaF. У глобалу, задовољавајућ TestDaF ниво за пријем је 4. TestDaF се нуди у више од 80 земаља у званично ауторизованим центрима за тестирање. Више на www.testdaf.de. Кандидати могу да полажу испит у својим матичним земљама.

Резултати теста су мапирани у сва четири дела (читање, слушање, писање и усмено изражавање) испитивања у три нивоа:

TestDaF Ниво 3 (TDN 3)

TestDaF Ниво 4 (TDN 4)

TestDaF Ниво 5 (TDN 5)

Сви који тек почињу да уче језик би требало да одложе упис на неко време и унапреде своје знање немачког језика. За више информација о неопходном знању језика проверите TestDaF класификациони тест на www.testdaf.de.

**КАКО
СЕ
ПРИПРЕМИТИ?**

Како бисте унапредили своје језичке вештине до нивоа погодног за академске студије, топло вам препоручујемо да похађате интензиван курс у званичној језичкој школи. У зависности од вашег почетног нивоа, он може да траје 3-12 месеци повремено или 1-3 месеца редовног похађања. Одаберите језичку школу која нуди курсеве који обезбеђују одређену (и признату!) квалификацију.

Уколико у вашој средини не постоји погодна језичка школа, размотрите опцију праћења онлајн курса. Ако претражите Интернет, пронаћи ћете стотине опција. И да поновимо, тражите организацију која нуди курсеве који обезбеђују праву квалификацију, проверите да ли је та организација акредитована од независне, екстерне агенције за постављање стандарда, на пример: ITTA (International TESOL accrediting authority) или IADL (International Association of Distance Learning).

Други начин да брзо унапредите свој енглески је да похађате школу у земљи енглеског говорног подручја. Проверите овај веб сајт за неке опције: <http://www.englishuk.com>. Можете да живите са британском породицом током својих студија, што вам даје додатну прилику за праксу и убрзава ваше учење још више.

ВЕЖБА И ПРИПРЕМА ЗА ТЕСТОВЕ

Поред курсева у језичким школама, многе књиге и компакт дискови су доступни за самостално учење и вежбу за тестове. Ако вам је тешко да дођете до њих у својој земљи, можете да их наручите из интернет књижаре. Такође, не заборавите да издавачи уџбеника за курсеве енглеског често омогућавају додатну подршку и изворе на својим веб сајтовима који су повезани са одређеном књигом, нудећи материјале за онлајн вежбања.

ВИЗА

Виза је одобрење направљено у пасошу, којим се власнику тог пасоша омогућава да уђе у одређену земљу и остане у њој извесно време. Имајући у виду да је процес за добијање студентске визе сличан у већини амбасада, ми ћемо се фокусирати на процес добијања Шенген визе, која је најтраженија на нашим просторима.

ШЕНГЕН ВИЗА

Земље које не припадају Европском економском простору (ЕЕА) морају да изваде Шенген визу да би могле да уђу у ЕЕА земље. Земље које су потписале Шенгенски споразум су:

АУСТРИЈА, БЕЛГИЈА, ЧЕШКА РЕПУБЛИКА, ДАНСКА, ЕСТОНИЈА, ФИНСКА, ФРАНЦУСКА, НЕМАЧКА, ГРЧКА, МАЂАРСКА, ИСЛАНД, ИТАЛИЈА, ЛЕТОНИЈА, ЛИТВАНИЈА, ЛУКСЕМБУРГ, МАЛТА, ХОЛАНДИЈА, НОРВЕШКА, ПОЉСКА, ПОРТУГАЛИЈА, СЛОВАЧКА, СЛОВЕНИЈА, ШПАНИЈА, ШВЕДСКА И ШВАЈЦАРСКА.

Шенген виза издата од стране било које земље Шенгена омогућава вам да путујете у све земље чланице Шенгенског споразума.

ЗА КОЈИ ТИП ШЕНГЕН ВИЗЕ БИ ТРЕБАЛО ДА СЕ ПРИЈАВИМ?

Типови виза зависе од сврхе путовања или боравка:

Постоји четити типа виза:

Тип "А": Представља аеродромску транзитну визу, која вам дозвољава да прођете кроз међународни транзитни простор на аеродрому без приступа шенгенском простору.

Тип "В": је транзитна виза, која вам омогућава пролаз кроз шенгенски простор на вашем путу у нешенгенску земљу, може да важи до 5 дана.

Тип "С": је виза за краткотрајни боравак; ова виза вам омогућава да слободно путујете земљама Шенгенског споразума максимално 90 дана у периоду од шест месеци. Од 2010. године и Србија се налази на "белој" Шенген листи што значи да њени грађани, са српском националношћу и новим биометријским пасошима, аутоматски имају тип "С" визу.

Тип "Д": за дужи боравак или националну визу; омогућава вам да останете више од три месеца, у сврху студирања, посла, пензије, итд. Земље Шенгена, у складу са сопственим националним законодавством, могу да издају овај тип визе путницима омогућавајући им транзит из нешенгеске земље до њихове земље у року од пет дана од датума издавања. Путнику је дозвољено да путује у остале Шенген земље тек након што добије дозволу боравак по доласку у земљу иницијалне дестинације (или да добије другу визу).

ТАКСЕ ЗА ВИЗУ

Биће потребно да платите таксу како бисте покрили административне трошкове, цене одређују амбасаде и исте су за све земље Шенгена, али постоје и изузеци од тог правила. У неким случајевима ће вам новац за трошкове издавања визе бити рефундирани, што, пак, зависи од типа стипендије за коју сте се пријавили.

Напомена: ако вас одбију за визу такса неће бити рефундирана. Исто тако, плаћање таксе вам није никаква гаранција да ће вам одобрити издавање визе.

Студенти који путују у земље Шенгена у сврху образовања треба да се пријаве за визу типа "D" за дужи боравак. Чим кандидати приме званично обавештење о томе да су примљени, требало би да добију визе у својим земљама преко амбасаде земље у коју желе да путују. Веома је важно почети са визном процедуром на време. Стога вам саветујемо да контактирате амбасаду жељене земље чим добијете потврду о пријему на студије. Добићете позивно писмо од универзитета-домаћина и то ће вам умногоме олакшати процедуру добијања визе.

У неким случајевима амбасаде ће примити листу од универзитета-домаћина, те ће бити обавештени о вашем доласку.

За студентску визу ће вам углавном бити потребна следећа документа:

- » ПАСОШ, КОЈИ ВАЖИ ЈОШ НАЈМАЊЕ ЈЕДНУ ГОДИНУ
- » ДВА ПРИМЕРКА ФОРМУЛАРА ПРИЈАВЕ ЗА ВИЗУ И ДВЕ СКОРИЈЕ ФОТОГРАФИЈЕ ЗА ПАСОШ
- » ПОЗИВНО ПИСМО
- » ПОТВРДА ДА НИСТЕ ОСУЂИВАНИ
- » ЗАЛОГ ФИНАНСИЈСКЕ ПОДРШКЕ ЗА СТУДЕНТЕ, ШТО ЋЕ БИТИ НАЗНАЧЕНО У ПОЗИВНОМ ПИСМУ.
- » ПУТНО/ЗДРАВСТВЕНО ОСИГУРАЊЕ
- » ПУТНА КАРТА
- » НЕКЕ АМБАСАДЕ, НА ПРИМЕР БЕЛГИЈА, ЗАХТЕВАЈУ ПОТВРДУ О СИСТЕМАТСКОМ ПРЕГЛЕДУ ОД ДОКТОРА ОДРЕЂЕНОГ ОД СТРАНЕ ЊИХОВЕ АМБАСАДЕ ИЛИ КОНЗУЛАТА (ПОГЛЕДАЈТЕ ЛИСТУ НА ВЕБ САЈТУ АМБАСАДЕ).

Сва документа која подносите треба да буду у оригиналу.

Ако желите да студирате у иностранству више од три месеца, биће вам потребно одобрење за дозволу о боравку, упутства за то ћете добити након доласка на универзитет на ком ћете студирати. Пре него што започнете процес пријаве уверите се да поседујете сва неопходна документа. Многе амбасаде имају онлајн портал где можете да пронађете примерак неиспуњеног формулара и детаље за процес пријављивања. Требало би да закажете посету амбасади, што је углавном изводљиво телефонским путем, а затим да одете у амбасаду или конзулат земље Шенгена која је ваша дестинација са свим документима и попуњеним формуларом за пријаву. Припремите своју пријаву унапред. Само исправно попуњене пријаве ће бити узете у обзир.

ЧЕСТО ПОСТАВЉАНА ПИТАЊА У ВЕЗИ СА ВИЗАМА

ГДЕ СЕ ПРИЈАВИТИ ЗА ШЕНГЕН ВИЗУ?

Треба да се пријавите у амбасади или конзулату одређене земље, углавном оне земље која представља вашу главну дестинацију. Ако посећујете неколико земаља требало би да се пријавите у амбасади земље у којој ћете провести највише времена или земље у коју ћете прву ући.

КОЛИКО ДУГО ТРАЈЕ ПРИЈАВА?

То зависи од амбасаде у којој подносите захтев за визу. У појединим случајевима, овај процес може да потраје дуже, стога би требало да поднесете захтев што пре. Процес издавања може да траје од једног дана до десет недеља.

ДА ЛИ МИ ЈЕ ПОТРЕБНА ШЕНГЕН ВИЗА?

Уколико нисте становник неке од земаља чланица Шенгена, потребна вам је виза.

ДА ЛИ ЈЕ ПОТРЕБНО ДА ЗАКАЖЕМ ПОСЕТУ АМБАСАДИ?

Да, потребно је да најавите долазак пре него што одете у амбасаду. Трбало би да то обавите телефоном.

ДА ЛИ ЈЕ ОБАВЕЗНО ДА СЕ ПРИЈАВЉУЈЕМ ЛИЧНО?

Да, свако мора лично да се пријави, не мејлом, факсом или слично.

АКО САМ ДОБИЈАО ВИЗЕ У ПРОШЛОСТИ, ДА ЛИ ЈЕ ПОТРЕБНО ДА ПОДНЕСЕМ КОМПЛЕТНУ ДОКУМЕНТАЦИЈУ КАДА СЕ ПРИЈАВЉУЈЕМ ЗА НОВУ ВИЗУ ЗА СЛЕДЕЋЕ ПУТОВАЊЕ?

Да, треба да поднесете сву неопходну документацију поново и документа треба да буду скоријег датума.

ШТА ЈЕ ПОЗИВ ИЛИ ПОТВРДА ЗА ВИЗУ?

Позив или потврда за визу су документа, често директно одобрена од

стране Министарства иностраних послова земље коју посећујете, која овлашћује одређеног путника да посети ту земљу. Углавном назначе и датуме и градове које посећујете, име организације која ће вас примити, као и званични референтни број и печат одобрења.

ДА ЛИ МОГУ ДА ПУТУЈЕМ ВАН ШЕНГЕНСКЕ ЗОНЕ И НАЗАД СА ВИЗОМ КОЈУ ДОБИЈЕМ?

Ако имате визу са једним уласком, не можете да путујете између шенгенских и нешенгенских земаља. Када се једном нађете ван Шенген зоне не можете се поново вратити натраг.

Ако је виза издата са више улазака, то вам дозвољава да слободно путујете кроз земље Шенгена.

ШТА ДА РАДИМ УКОЛИКО ИЗГУБИМ ИЛИ МИ НЕКО УКРАДЕ ПАСОШ СА ВИЗОМ?

Треба да пријавите крађу или губитак полицији, која ће да састави изјаву. Затим би требало да се пријавите за нови пасош у амбасади ваше земље.

КОРИСНИ САВЕТИ

Сачувајте копију своје пријаве и свих докумената које пошаљете уз њу. Време процесуирања може да варира, побрините се да се пријавите унапред. Не упуштајте се у расправу са конзуларним службеницима, будите пријатељски и љубазни. Покушајте да организујете своја документа уредно и логично.

Напомена: Грађани Србије са новим биометријским пасошима добијају шенгенску визу типа С која дозвољава више улазака у периоду од 90 дана.

КАКО СЕ ЧИТАЈУ ШЕНГЕН ВИЗЕ?

1. **Valid for** - Упућује на земље за које виза важи. Може да важи за само једну земљу или за "Земље Шенгена" што упућује на то да је виза важећа за све земље Шенгена.
2. **From** - Упућује на датум од ког виза почиње да важи. С десне стране се налази датум који означава датум истека и престанка важности визе.
3. **Number of Entries** - Означава колико пута власник визе може да уђе у зону Шенгена.
4. **Issued In** - Означава место у ком је издата виза.
5. **On** - Датум издавања визе.
6. **Type of Visa** - Одређује тип издате визе.
7. **Names** - Упућује на име подносиоца.

ВАН- НАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ

Ваннаставне активности могу да оспособе студенте у доношењу сопствених одлука и да им помогну у стицању битног искуства и вештина које ће их водити на путу њихове будућности.

ЧИЊЕНИЦЕ.....

Студенти који учествују у ваннаставним активностима чешће постају лидери, спремнији су да изврше задатке, спремнији да изгласају мишљења итд. Ваннаставне активности су, такође, добар начин за истраживање социјалних, политичких и каријерних интересовања.

СТЕКНИТЕ ИСКУСТВО КРОЗ ВАННАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ

Ваннаставне активности помажу студентима да стекну искуство у мноштву области. Кроз учешће у спорту, студенти уче о сарадњи, тимском раду и

организацији времена. Као чланови неке организације, студенти уче о одговорности, решавању проблема и комуникацији. Ваннаставне активности могу да помогну студентима у проналажењу скривених талената, али такође и да сретну људе које иначе не би, и да науче о стварима ван своје околине.

КАКО ОДАБРАТИ АКТИВНОСТ?

Које би активности студент требало да изабере? Да ли треба да изабере оне за које може да употреби таленте које већ поседује и да сретне људе са сличним талентима, или треба да одабере нешто ново и другачије и упозна људе који имају другачија мишљења и вештине? Неким студентима прија развој, а другима осећај присности. Уколико студент ужива у вањским активностима, он или она можда треба да потраже извиђачке клубове или удружења за

заштиту животне средине, животиња итд. Ако студент ужива у читању, он или она би можда такође уживали у књижевним клубовима, клубовима за креативно писање или новинарским активностима. Ваннаставне активности су добар начин да се постане отворен за нове и другачије активности. Студент који је обично бирао фудбал или кошарку може да размисли о неком волонтерском раду. Бирање нечега ван "удобне" зоне на коју је студент навикао, шири хоризонте и проширује знање. Бити отворен за нове погледе приступајући новинарском тиму, компјутерском клубу, клубу сликара ће изложити студенте новим људима и идејама.

КОЈЕ АКТИВНОСТИ СУ ДОСТУПНЕ?

Активности могу да се пронађу уз помоћ универзитетских ментора, невладиних организација за младе, читањем одељака у новинама који се

extracurricular

тичу клубова, испитивањем других студената и њихових активности. Информације о волонтерском раду се могу добити преко организација за добротворни рад у заједници (друштвено користан рад). Професори могу представљати богатство информација у вези са радом и студијским програмима, стажирањем и летњим пословима; све ове могућности ће помоћи студентима да изграде своју биографију и стекну вредно искуство у области своје каријере.

Ако је студент већ одабрао пут своје каријере, ваннаставне активности му могу помоћи да поплуча ту путању. Ако је он или она заинтересован/а за подручје науке, учешће у активностима научног клуба или присуствовање на локалном сајму науке могу да покажу посвећеност.

Ваннаставне активности су важне, али ипак не смеју да одузму све време којим студент располаже. Тре-

ба оставити време за учење, кућне послове, релаксацију и провођење драгоцених тренутака са пријатељима и породицом. Комбинација свега овога су важан део здравог животног стила.

Ваннаставне активности треба да допуне живот студента, не да га компликују. Када су студенти укључени у превише активности или активност која одузима превише времена, студент постаје под стресом, а оцене и породица почињу да трпе. Студенти треба да буду пажљиви да не претерају с активностима или волонтерским радом како се то не би негативно одразило на њихове академске резултате.

ВАННАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ МОГУ ПРАСТИ У ПРИЛИКУ ЗА СТИПЕНДИЈУ

Учествовање у ваннаставним активностима има много бенефиција за студенте. Прикључивање студентским организацијама је одличан

начин да се упознају људи који деле иста интересовања и повећава ваше вештине. Активно учешће у разним организацијама могу, такође могу бити од користи ако тражите прилику за стипендију, с обзиром да су тада на извору разних корисних информација.

ЧЛАНСТВО И РАД У ОРГАНИЗАЦИЈИ

Чланство и рад при организацији исто тако може да вам понуди стицање разноврсних вештина. Лидерске и менаџерске одговорности се могу стећи нпр. радом у тимовима или, још боље, на позицији руководиоца тима. Пракса на позицији благајника, пак, пружа искуство у рачуноводству и руковању новцем. Свака позиција има драгоцене вештине које вам могу користити у будућности.

Многи студенти који су се ангажовали у студентским организацијама и/или у студентском парламенту стичу

драгоцено искуство које им може користити у нпр. политичкој каријери. Овакав ангажман такође доприноси развијању знања из области менаџмента кампања и рекламирања.

ПОСВЕЋЕНОСТ

Умеће да се држите неке активности од почетка до краја је још једна важна лекција ваннаставних активности. Када су се једном посветили клубу, активности или одбору, студенти би требало да их се држе, иако можда нису онакви каквим су се надали да ће бити. Пратећи неку акцију до краја, студенти уче драгоцене лекције које ће им касније користити. Ређе ће се дешавати да управо они одустану од студирања, дају отказ на послу итд.

Улагање времена у ваннаставне активности користиће студентима на различите начине. Време које није проведено на факултету, већ у учешћу у некој ваннаставној активности, ослобађа стреса и представља пут ка изградњи самопоуздања и самопоштовања. Студентима је потребно охрабрење у потрази за сновима. То их неће само оспособити у доношењу одлука, већ ће им бити пружена шанса да стекну битна искуства и вештине које ће их касније водити у будућности.

**КОНАЧНИ
ПОДСЕТНИК**

Следи подсетник који ће вам помоћи да започнете с пријављивањем за стипендије. Битно је да студенти “науче” процес пријављивања за стипендију (односно који је тип помоћи у питању, шта значе одређене речи, с ким би требало да разговарају итд). Ево како да започнете процес пријављивања за стипендију:

- » Потражите стипендије преко Интернета или контактирајте Канцеларију за међународну сарадњу свог универзитета, односно факултета
- » Испитајте све нивое финансирања: национално, институционално и међународно
- » Када пронађете одговарајућу стипендију, проверите да ли испуњавате услове за пријаву
- » Водите рачуна о крајњим роковима
- » Истражите универзитет на који желите да се пријавите и покушајте да пронађете праву област коју бисте волели да студирате
- » Сазнајте све о процесу пријављивања
- » Прикупите сва неопходна документа
- » Проверите правопис и граматiku својих докумената
- » Проверите да ли су вам документа потписана
- » Проверите да ли имате сва документа на енглеском (или другом језику који се захтева)
- » Окачите их у .PDF формату
- » Оригинеале сачувајте, биће вам потребне уколико будете примљени
- » Пронађите неког од поверења да вам још једанпут све провери
- » Пошаљите своју пријаву са свим неопходним документима
- » **СРЕЋНО!!!**

ДОДАТНИ ИЗВОРИ СТИПЕНДИЈА

Детаљан преглед стипендија за студирање у земљама Европске уније које су расположиве студентима из земаља Западног Балкана (па самим тим и из Србије), могу се наћи на веб сајту:

www.s4wb.eu

Студија иницирана од Фондације краља Бодуена (**King Baudouin Foundation**), 'Мобилност студената у земљама Западног Балкана', истакла је кључне проблеме који постоје на Западно Балкану, а у вези са мобилношћу студената у земље чланице ЕУ и Европског удружења слободне трговине (EFTA). Од испитаних студената који нису разматрали одлазак на студије у иностранство, 51% је навео да је недостатак новца веома важан разлог

за то. Слично томе, чак и када су студенти разматрали студирање у иностранству, 62.4% одговорило је да им велики проблем представља немогућност да прикупе довољна

за студенте на Западно Балкану, а за одлазак у земље чланице ЕУ и ЕФТА-е. Резултати су сврстани у базу стипендија, која садржи информације о опсегу стипендија за западно балканске студенте и истраживаче у земљама чланицама ЕУ и ЕФТА.

База стипендијских података је онлајн претраживач за све западно балканске студенте и истраживаче који би желели да студирају у земљама ЕУ и ЕФТА-е и који траже финансијску подршку.

финансијска средства. На основу ових сазнања, Фондација краља Бодуена је наручила од холандске организације SPARK-а да започне истраживање могућности стипендирања које постоје

S4wb.eu, твоја стипендија, твоја будућност!